herpy

KAMÆLEONER

Senegal Chameleon

Chamaeleo senegalensis

Chamaeleo senegalensis er en mellemstor, træboende kamæleon fra fugtig savanne og skovkanter i det tropiske Vestafrika. Den er ensfarvet grøn til olivenbrun og helt uden horn og hudlapper. Arten er almindelig i handlen, hvor næsten alle dyr er vildfangne. Den skal have et højt netterrarie med UVB, drikker kun dråber og skal bo alene.

Familie: Chamaeleonidae Tidligere navn: *Chamaeleo gymnocephalus*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**20-30 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**3-5 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Træboende**
Biotop	**Savanne og tørskov**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**45 × 45 × 90 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**22-27 °C**
Hotspot	**29-32 °C**
Temperatur, nat	**18-22 °C**
Luftfugtighed	**50-70 %**
Vand	**Ingen vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**5-6 mdr.**
Kuldstørrelse	**20-70 æg**
Kuld pr. år	**1-3**
Inkubation	**210-365 dage** ved 22-27 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står på CITES liste II og i EU's bilag B (forordning 338/97), som alle kamæleoner af slægten *Chamaeleo* undtagen *C. chamaeleon* (bilag A). Handel over grænser kræver derfor CITES- og EU-dokumenter. Kamæleoner er ikke omfattet af den danske forbudsliste for private (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), så de almindelige regler gælder. Spørg sælger om dokumentation for dyrets herkomst.

Om arten

Chamaeleo senegalensis er en mellemstor kamæleon på 20-30 cm inklusive hale. Hovedet er fladt og helt uden hudlapper, horn og andre udvækster, og huden er glat. Grundfarven er limegrøn til olivengrøn eller olivenbrun, og kroppen kan tegnes med mørkegrå eller brune pletter. Farven skifter med stemning, temperatur og stress, men ikke for at passe til baggrunden. Hannen kan kendes på en tykkere halerod (hemipenisbulen) og er normalt mindre end hunnen.

Arten er nært beslægtet med *Chamaeleo dilepis* og *Chamaeleo gracilis*, og de tre arter holdes ens. *C. senegalensis* er den mindste af dem. *Chamaeleo gymnocephalus* er et synonym.

Arten er en af de mest almindelige kamæleoner i handlen, fordi den er talrig og let at fange i naturen. Næsten alle dyr er vildfangne, og de er ved ankomsten ofte afkræftede, udtørrede og angrebet af parasitter. Handlen kan true lokale bestande, selv om arten som helhed ikke er truet. Den egner sig til at kigge på og ikke til at håndtere.

Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Udbredelse og levested

Chamaeleo senegalensis lever i det tropiske Vestafrika fra Senegal i vest til Cameroun i øst: Mauritanien, Senegal, Gambia, Guinea-Bissau, Guinea, Sierra Leone, Liberia, Elfenbenskysten, Ghana, Togo, Benin, Nigeria, Mali og Cameroun. Længere mod øst er den fundet i Den Centralafrikanske Republik, Sydsudan og Sudan.

> **Oprindelig udbredelse:** Mauretanien, Senegal, Gambia, Guinea-Bissau, Guinea, Sierra Leone, Liberia, Elfenbenskysten, Ghana, Togo, Benin, Nigeria, Mali, Cameroun, Den Centralafrikanske Republik, Sydsudan og Sudan.

LEVESTED

Arten lever i fugtig, buskbevokset savanne og i skovkanter og tør skov. Den er træboende og dagaktiv og sidder i buske og lave træer, hvor den jager og solbader på grenene. Den er territorial og tåler ikke andre kamæleoner tæt på.

Klimaet i udbredelsesområdet er tropisk med en regntid og en tørtid. Arten har en så stor udbredelse, at bestanden ikke er opgjort, og den regnes som almindelig. Føden er retvingede insekter, især græshopper og fårekyllinger, samt knælere og vandrende pinde. Dyret opdager byttet med synet, fokuserer begge øjne og skyder den klæbrige tunge ud. Fjender er fugle, slanger og pattedyr.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

Pasning

TERRARIET

Et voksent dyr skal have et netterrarie på mindst 45 × 45 × 90 cm (længde × bredde × højde). Større er altid en fordel. Unger kan gå i 40 × 40 × 75 cm. Der skal kun bo én kamæleon i hvert terrarie: dyrene er meget territoriale og bliver stressede af andre kamæleoner, også af samme art.

Terrariet skal være højt frem for bredt og have net i toppen og siderne. Fugtig og stillestående luft giver luftvejsinfektioner, men fugten skal samtidig kunne holdes, så en eller to sider kan dækkes med en plade i et tørt rum. Lamper hænger udenfor oven på nettet.

Indret terrariet med mange ru grene i forskellige tykkelser og tæt med robuste, ugiftige planter, så dyret kan trække sig tilbage og være skjult. Grenene skal ligge så langt fra nettet, at dyret ikke kan komme op under en varmekilde og blive forbrændt. Bunden skal ikke have løst substrat: avispapir, en bakke eller et afløb er enklest, og planterne står i potter. Undgå sand, grus, kattegrus og majsstrøelse.

TEMPERATUR

Om dagen skal temperaturen i terrariet være 22-27 °C, og på en solgren skal der være 29-32 °C. Start med en 60 W-pære og juster efter målingen: en for stærk lampe kan give alvorlige forbrændinger, selv gennem nettet. Mål solgrenen med et infrarødt termometer, og hold øje med temperaturen i bunden af terrariet med et termometer. Dyret skal kunne vælge mellem varmt og køligt.

Om natten slukkes lyset, og temperaturen skal falde til 18-22 °C. I en almindelig stue er natvarme ikke nødvendig. Bliver rummet meget koldt, bruges en keramisk varmer eller et rumvarmeapparat og aldrig en pære, heller ikke en rød eller sort.

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal være 50-70 %, og den holdes oppe med forstøvning flere gange om dagen over hele terrariet. Levende planter hjælper til at holde fugten, og en kold tågemaskine eller et forstøvningsanlæg på timer kan være nødvendigt. Arten drikker ikke af stående vand, men kun dråber fra blade og forstøvede flader, så der bruges ingen vandskål og intet vandfald.

Forstøv terrariet mindst to gange om dagen, og lad alle flader tørre helt mellem forstøvningerne, så der ikke opstår skimmel eller bakterier. Et dryp, der er sat op oven på nettet, så dråberne løber ned over bladene, er et godt supplement. Uden nok fugt bliver dyret sløvt og udtørret og får svært ved hudskiftet.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og skal have kraftigt lys og UVB i 12 timer og mørke i 12 timer. UVB er nødvendig, for dyret danner D3 i huden og skal bruge den til at optage kalk. Sæt et T5-UVB-rør eller en LED-bar oven på nettet, så solgrenen får et UV-indeks på omkring 3-4. Det svarer til Ferguson-zone 3; zonen er et skøn ud fra levevis og ikke målt for arten.

Den øverste gren skal sidde mindst 30 cm under lamperne, så dyret ikke bliver forbrændt; kontrollér UV-indekset med en UV-måler. UVB-rør udsender kun UVB i 6-8 måneder, selv når de stadig lyser, så skift dem mindst to gange om året. Alle lamper hænger udenfor, oven på nettet.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

FODER

Arten er insektæder og skal have levende insekter: fårekyllinger, silkeorme, hornorme, kakerlakker som *Blaptica dubia* og enkelte supermelorme. Voksmøllarver og melorme er fede og gives kun af og til. Insekterne må ikke være længere end dyrets hovedbredde og skal være fodret godt med grønt og kalk et par timer, før de gives. Variation er vigtig. Fodr om formiddagen, så dyret kan varme op og fordøje.

Unger får så mange små insekter, som de kan æde, flere gange om dagen. Unger på 3-6 måneder får 10-12 små insekter dagligt, og dyr på 6-12 måneder 10-12 mellemstore hver anden dag. Voksne dyr får 5-7 små til mellemstore insekter hver anden dag. Fjern insekter, der ikke er spist, for de kan bide dyret.

Støv insekterne let med kalk uden D3 ved de fleste fodringer. Hver anden uge får de et multivitamin, og hver anden uge kalk med D3. Mangel på kalk giver knoglesygdom.

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Chamaeleo senegalensis er forholdsvis rolig i forhold til andre kamæleoner, men det er et dyr, man kigger på, og ikke et, man tager op. Håndtering stresser og må kun ske, når det er nødvendigt. Når dyret føler sig truet, skifter det farve og puster kroppen op for at se større ud. Giv et nyt dyr ro de første uger, og placér terrariet, så der ikke hele tiden går mennesker forbi.

Arten er solitær og skal bo alene, også når terrariet er stort. Dyret skal have mange gemmesteder i løvet. Mørke farver og en åben mund er tegn på stress. Dyret skal ikke holdes fast og aldrig tages i halen. Vildfangne dyr kræver særlig forsigtighed ved ankomsten og er ikke egnet til begyndere.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen har en tydeligt tykkere halerod end hunnen og er normalt mindre. Arten bliver kønsmoden efter 5-6 måneder, men hunnerne bør først yngle, når de er mindst et år gamle, så de har kalk nok til både æg og egen vækst. Hunnerne kan danne æg uden at have mødt en han, så hver voksen hun skal have adgang til en æglægningskasse, også når hun bor alene.

PARRING

Arten yngler sjældent i fangenskab. En hun, der er parringsvillig, viser stærkt gul farve. Hunnen kan angribe hannen umiddelbart efter parringen, så han skal fjernes straks. Sæt kun dyrene sammen under opsyn. Hunnen lægger æggene omkring 70-90 dage efter parringen.

ÆGLÆGNING OG KULD

Et kuld er på 20-70 æg, og hunnen lægger 1-3 kuld om året. Hun kan lægge flere kuld efter én parring, fordi hun gemmer sæd. I ugen før æglægningen bliver hunnen urolig, går rundt i terrariet og æder mindre.

En hun over 6 måneder skal altid have en æglægningskasse til rådighed: mindst 40 × 40 × 40 cm med mindst 30 cm bund af vasket legesand eller en blanding af sand og jord, fugtig nok til at en gang holder formen. Sæt en eller flere grene ned i kassen, så hunnen kan kravle ind og ud. Hunnen graver en gang med hovedet først, bakker ind i den, lægger æggene og lukker gangen igen. Hun skal have fuldstændig ro, og terrarie og kasse kan dækkes med et klæde med et kighul. Æglægningen kan tage fra nogle timer til flere dage. Kan hunnen ikke komme af med æggene (æggebinding), er det livsfarligt, og hun skal straks til dyrlæge. Efter æglægningen skal hun have mindst en uge med ro, ekstra vand og kalkrigt foder.

INKUBATION

Æggene tages forsigtigt op og lægges i samme stilling, som de blev lagt i, uden at vendes. De lægges halvt nedgravet i fugtig, grov vermiculite i en tæt lukket beholder uden huller eller med få små huller. Substratet skal være fugtigt, så der kun kommer få dråber, når man presser en håndfuld. Låget skal slutte tæt, ellers tørrer æggene ud.

Rugetemperaturen er 22-27 °C, og rugetiden er meget lang: 7-12 måneder. Tallene gælder arterne *Chamaeleo senegalensis*, *Chamaeleo dilepis* og *Chamaeleo gracilis* samlet og er ikke målt for arten alene. Temperaturafhængigt køn er ikke dokumenteret.

OPDRÆT AF UNGER

Opdræt af arten er ikke beskrevet i detaljer. Ungerne skal have et netterrarie på mindst 40 × 40 × 75 cm med mange tynde grene og planter, UVB og samme temperaturer som de voksne. Forstøv flere gange om dagen, så ungerne altid kan drikke dråber, for de tørrer hurtigt ud. Unger op til 3 måneder får så mange små insekter, som de kan æde, flere gange om dagen, støvet med kalk. Unger, der virker stressede, tages ud og opdrættes alene.

Sundhed og typiske fejl

De fleste problemer skyldes pasningen. Vildfangne dyr er ved ankomsten desuden ofte afkræftede, udtørrede og tungt angrebet af parasitter. De typiske problemer er:

- Dehydrering. Tegn er indsunkne øjne, rynket hud, tør afføring og orange eller gule urater.
- Knoglesvind (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB eller kalk.
- Luftvejsinfektion i fugtig, stillestående luft: slim i munden, åben mund, sløvhed. Sørg for ventilation.
- Æggebinding hos hunner, som er et akut og livsfarligt problem og kræver dyrlæge. Overfodring øger risikoen.
- Forbrændinger fra lamper.
- Indvendige parasitter og stress hos vildfangne dyr. Få et nyt dyr undersøgt med en afføringsprøve, før det kommer til andre dyr.

Et sundt dyr har åbne, klare øjne og fyldig hud, griber fast om grenen og æder. Gå til en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret ikke æder, taber sig, har lukkede øjne om dagen, har slim om munden eller sidder mørkt og sløvt.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.